

11. Рудницька О. П. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості / О. П. Рудницька // Художня освіта: проблеми виховання молоді: зб. наук. статей. - К., 1997. - С. 3 -10.
12. Шевцов Е.В. Эстетическое воспитание: пути и проблемы / Е.В. Шевцов. - М.: Знание, 1988. - 63 с.

УДК 378.22.015.311(39+687.01)-027.561

Белла Голик
(с. Прибишівка, Україна)

РОЛЬ ЕТНОДИЗАЙНУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ

У статті розглядається роль етнодизайну, як одного з видів творчої художньо-проектної діяльності майбутнього викладача дизайну одягу, що ґрунтується на культурно-мистецьких засадах і має необмежені навчально-виховні та творчорозвивальні можливості. Етнодизайн дає можливість підвищити рівень сучасної освіти, збагатити навчальний процес з практичною діяльністю та підвищити художньо-культурну цінність.

Ключові слова: *етнодизайн, професійна компетентність, художньо-професійна діяльність, творчість, традиції, професійне мислення.*

The article examines the role ethnodyzaynu as one of the types of creative art and design of future teacher of fashion design based on the cultural principles and has unrestricted educational and creative and developmental opportunities. Ethnodyzayn will enable to improve education and enrich learning process with practical activities and improve artistic and cultural value.

Key words: *ethnodyzayn, professional competence, artistic and professional activity, art, traditions, professional thinking.*

Постановка проблеми. Зміни вітчизняної системи освіти мають глибинний характер, безпосередньо пов'язані з особистісним чинником та відповідно потребують вдосконалення та оптимізації системи художньо-етнічної підготовки майбутніх викладачів у галузі дизайну.

Носієм національно-культурних надбань різних народів сьогодення набуває особливого значення професія дизайнера. Тому актуалізується проблема процесу професійної компетентності підготовки майбутнього викладача в галузі дизайну, котрий міг би досліджувати та поєднувати етнотрадиції з сучасними технологічними процесами, оптимально втілювати фахові знання в загальну систему культури. Його вагома підготовка потребує особливої уваги особистий характер, його захоплення до занять з ручної праці, вміння цінувати витвори мистецтва та гармонійно інтерпретувати їх у власній сучасній творчості.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття компетентності в психолого-педагогічній літературі визначено неоднозначно. Про це свідчать його різні інтерпретації в працях В. Байденка, Н. Бібік, Є. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторського та інших учених. Упровадженню компетентнісного підходу в професійну підготовку фахівців різного профілю значну увагу приділяють А. Алексюк, В. Бондар, Р. Гуревич, С. Козак, М. Лазарев, О. Мармоза, В. Олійник та інші науковці.

Питання професійної компетентності фахівця знайшли своє відображення в теорії й методиці професійної освіти в роботах І. Агапова, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Сластьоніна, Е. Зеєра та ін. Конкретно професійної компетентності дизайнерів одягу присвячена дуже невелика кількість дослідницьких робіт.

Бундіна Ю.М. [3] визначає професійну компетентність як «цілісну соціально-

професійну якість», що дозволяє успішно виконувати виробничі завдання, взаємодіяти з іншими людьми. Вона виділяє три компоненти професійної компетентності дизайнера: гносеологічний, праксеологічний та аксиологічний.

Бундіною Ю.М. також виділяються умови становлення професійної компетентності студентів-дизайнерів: освітнє середовище, професійна компетентність викладацького складу, сформована потреба в отриманні нових знань і вмінь, рефлексивна суб'єкт-суб'єктна взаємодія у творчому процесі, активність студентів [2].

Торшина І.Б. [6] так само, як і Бундіна Ю.М., розглядає професійну компетентність дизайнера як інтегративну якість особистості. Нею виділяються показники сформованості професійної компетентності, а саме: сприйняття проектної культури, професійне мислення, відповідність нормативної моделі фахівця.

Гаврилова Л.В. [4], аналізуючи діяльність конструкторів одягу (професія, близька до дизайнерів), називає професійну компетентність конструктора професійно-культурною компетентністю або «дизайн-культурою» і виділяє в ній п'ять компонентів: загальнокультурну, соціальну, комунікативну, когнітивну й спеціальну компетенції.

Вагомий вплив народного мистецтва на розвиток свідомості особистості в педагогічному процесі був предметом дослідження в працях Г. Васяновича, Н. Ничкало, О. Гончаренка, В. Фіголя, І. Зязюна та інших.

Однак нині бракує напрацювань щодо ролі етнодизайну в процесі професійної компетентності майбутніх викладачів дизайну в процесі професійної підготовки.

Отже, у підготовці майбутніх викладачів дизайну одягу необхідно вирішити існуючу суперечність між потребами освітнього простору в компетентних фахівцях і рівнем їхньої підготовки.

Мета статті – визначення ролі етнодизайну в процесі професійної компетентності майбутніх викладачів дизайну.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство потребує все більші вимоги до фахівця усіх сфер дизайну, зокрема актуальне місце займає серед них дизайн одягу, вимагає нового підходу до формування їхньої професійної компетентності.

У цей час відзначається розмаїття підходів до визначення професійної компетентності: 1) це властивість (або якість) особистості; 2) елемент культури фахівця; 3) здатність і готовність здійснювати професійну діяльність; 4) знання, уміння, а також професійно значимі якості особистості, досвід діяльності; 5) рівень освіченості фахівця.

Сьогодні вища мистецька освіта спрямована на ціннісне становлення майбутнього фахівця щодо глибокого осмислення й оцінки світу з позиції загальнолюдських і художньо-культурних цінностей. Особливе значення в цьому процесі набувають непересічні цінності етнодизайну.

За визначенням І. Черкесової, етнодизайном називається напрям у мистецтві, що використовує національні форми матеріальної культури з метою захисту природного середовища протягом усього циклу існування виробів (речей, предметів користування) [8, с.146].

Ми погоджуємося з А. Бровченком, який в своєму дослідженні етнодизайн називає, як один з напрямів сучасного мистецтва, що став культурним феноменом суспільного буття ХХ ст. і не втрачає своєї актуальності й на початку третього тисячоліття [1]. В Україні становлення етнодизайну відбувалося ще на початку ХХ ст. завдяки взаємодії професійних дизайнерів і народних майстрів.

Етнодизайн, на його думку, – «це трансформація елементів національної культури, зокрема декоративно-вжиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традиційних технік тощо) в сучасні промислові вироби» [1, с. 21].

Найбільш повне та розширене поняття сутності етнодизайну О. Чирва трактує як художньо-проектну діяльність, що ґрунтується на цілях, засобах дизайну продукції з характерними регіональними рисами, що передбачає виявлення регіональних

особливостей середовища, типу розселення, місць праці, що поєднують цінності всіх рівнів регіональних смислів [9, с.175].

Підготовка майбутніх викладачів дизайну та їх професійна компетентність поєднує в собі: розвиток свідомості, професійне мислення, виробниче завдання, проектну культуру, інтегративну якість особистості, рефлексивна взаємодію в творчому процесі, активність, креативність.

Термін «етнодизайн» (виник в Україні на зламі ХХ і ХХІ ст.) спочатку визначав міру засвоєння народних мотивів, тобто відповідну стилістику проектування і реалізації задуму. Внаслідок згасання народного мистецтва, його традиції стають своєрідною екзотикою, а згодом концепцією стилістичного напрямку. Вже в 70–80-х роках минулого століття зводять різноманітні громадські споруди (ресторани, кафе-колиби, мисливські будиночки тощо), стилізовані під дерев'яну архітектуру [5, с. 229], фольклорні мотиви застосовують у дизайні українського одягу [10, с. 21-30].

Очевидно, що словосполучення «етнодизайн» останнім часом часто звучить для позначення різних, іноді дуже несхожих явищ в різних галузях художньої предметної творчості. При цьому найбільш уживаним видом етнодизайну є текстиль як модель пластичної, видозмінної стихії, що супроводжує людство протягом його історичного розвитку. Пряме чи опосередковане запозичення символіки кольору, знаків та орнаментики текстилю різних народів та етнічних груп, особливо в дизайні одягу, зумовлює виникнення своєрідних етнічних стилів, які мають надзвичайний попит на ринку дизайн-послуг. У цьому контексті поняття «етнодизайн» слід трактувати як неформальне наслідування народним художнім традиціям, установлення зв'язку між ними й дизайн-інноватикою на рівні декору, форми, матеріалу й функціонального призначення. Та, щоб бути компетентним у цьому, необхідно постійно й ґрунтовно вивчати культуру й мистецтво конкретного народу способом зіставлення й знаходження зв'язків, відмінностей із культурами і мистецтвом інших народів. Особлива увага наголошується в дослідженні О. Фурси, яка стверджує, що майбутній дизайнер повинен уміти трансформувати образи культурного надбання людства в творчий задум [7, с. 16].

Саме тому роль професійній підготовці майбутніх викладачів дизайну доцільно організовувати освітній простір навчально-виховного процесу на засадах етнопедагогічного підходу, що декларує вивчення народних художніх традицій та їх інтерпретацію в процесі проектно-творчої діяльності, а також на принципах особистісно орієнтованого підходу щодо врахування індивідуальних особливостей студентів, їх потреб та інтересів у творчому розвитку й самовираженні. Сьогодні все більш актуальне питання займає використання етнічних елементів різних регіонів світу в дизайні одягу.

Якщо ж направляти це на роль етнодизайну в процесі формування професійної компетентності майбутнього викладача дизайну одягу, то його основними напрямками має бути теоретичний, практичний, самостійний.

Реалізація теоретичного напрямку (теоретична частина у формі лекцій, семінарів, тематичних дискусій, бесіди, круглого столу) дасть змогу студентам отримати знання з основ культури різних етносів, народної декоративно-прикладної творчості, про провідних майстрів минулого.

Практичний напрям передбачає формування у студентів виконавських навиків і умінь для виготовлення художніх виробів на основі знань, отриманих у процесі теоретичного навчання (особливо - художньо-змістовному аналізі виробів). Необхідно глибоко вивчати і використовувати в роботі ту техніку і високохудожні прийоми народного декоративно-прикладного мистецтва, які мають значні художні традиції і пов'язані з дійсно національною культурою. При цьому необхідно не копіювати зразки, а творчо використовувати отримані знання художньої діяльності, вдосконалювати, інтерпретувати, проводити наукове дослідження, стилізувати та вдосконалювати.

Для розвитку творчої самостійності необхідно формувати індивідуальність художнього стилю майбутнього викладача дизайну доцільно створити спеціальні умови його професійного становлення. Реалізація напрямів інтегрує головне завдання – розвиток у майбутніх викладачів дизайну одягу сприйнятливості до досвіду народних традицій і декоративно-прикладної, художньо-мистецької творчості.

Висновки. Роль етнодизайну сьогодні займає важливе місце в процесі формування професійної компетентності майбутніх викладачів дизайну. Їх компетентність ґрунтується на національних засадах традиційного декоративно-ужиткового мистецтва й сучасного дизайну, сприяє розвитку художньо-проектної культури, творчих якостей особистості, наслідуванні художніх традицій, необхідних для здійснення ефективної професійно-педагогічної діяльності. Завдяки активному залученню до етнодизайну майбутніх викладачів дизайну одягу вдосконалюється культура, професійне становлення особистості, трансформація етнічного в сучасне. Це дає можливість здійснювати не лише систематичний виховний вплив, гармонійний розвиток особистості, але й дозволяє пов'язати цей процес із практикою, сприяти набуттю майбутніми педагогами необхідних дослідницьких, креативних та інноваційних умінь і навичок в фері дизайну одягу.

У процесі професійного навчання майбутніх викладачів дизайну значну роль відіграє етнодизайн, саме за допомогою нього майбутній викладач використовує методи історичної ретроспективи, копіювання, комбінування, стилізації та удосконалення авторського самовираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровченко А.І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / А. І. Бровченко. – К., 2011. – 21 с.
2. Бундина Ю.М. Образовательная среда – условие формирования профессиональной компетентности будущих дизайнеров по костюму / Ю. М. Бундина // Вестн. Одес.гос.ун-та. – 2007. – Т. 1, № 7 (февр.). – С. 74–77.
3. Бундина Ю. М. Формирование профессиональной компетентности студентов-дизайнеров как аксиологическая проблема / Ю. М. Бундина // Вестн. Одес. гос. ун- та. – 2006. – Т. 1, № 6 (июнь). – С. 92–97.
4. Гаврилова Л.В. Поэтапное формирование профессионального понятия «дизайн-культура» у конструкторов одежды в процессе обучения в вузе / Л. В. Гаврилова // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. – 2009. – Т. 11 № 4. – С. 266–271.
5. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI–XX ст. / Михайло Станкевич. – Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2002.
6. Торшина И. Б. Формирование профессиональной компетентности будущего дизайнера по костюму: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / И.Б. Торшина. – Курск, 2002. – 20 с.
7. Фурса О.О. Організація навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі : методичні рекомендації / О. О. Фурса. – К., 2005. – 58 с.
8. Черкесова І.М. Етнодизайн на Миколаївщині (освітянські аспекти) / І.М. Черкесова // Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (28–30 жовтня 2010 р.). – Полтава:Полтавський літератор 2012. – Ч. I. – С.143-148.
9. Чирва О. Етноскладова дизайн – освіти / О. Чирва // Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (28–30 жовтня 2010 р.). – Полтава: Полтавський літератор 2012. – Ч. I. – С.174-179.
10. Ширяев О. Дизайнер Генри Дрейфус // Декоративное искусство СССР. – 1974. – №3.